L. van der Linde[1]

Hoe groen is de Green Deal nog?

Verslag van het VMR Zomergesprek van 1 juli 2026

M en R 2026/104

1. Inleiding

In de afgelopen jaren is met de EU Green Deal een omvangrijk pakket aan duurzaamheidswetgeving tot stand gekomen. Volgens Ursula von der Leyen was het wetgevingspakket zelfs het '*man on the moon*'-moment van de Europese Unie. In de afgelopen jaren zijn verschillende onderdelen van de Europese Green Deal echter versimpeld of uitgesteld, met name door middel van het vereenvoudigingspakket Omnibus I.

Deze ontwikkelingen stonden centraal tijdens het VMR Zomergesprek van 2026, dat dit jaar plaats vond bij advocatenkantoor De Roos. Vanuit de wetenschap, het bedrijfsleven, de advocatuur en het toezicht bespraken de sprekers de huidige stand en de toekomst van het Europese duurzaamheidsrecht, de gevolgen voor bedrijven en de rol van handhaving. Het Zomergesprek werd geopend en begeleid door de dagvoorzitter Laura Burgers, onderzoeker bij de Universiteit van Amsterdam op het gebied van klimaat-, milieu- en mensenrechten.

2. Inleiding en recente ontwikkelingen Green Deal

De eerste spreker op het VMR Zomergesprek was Sjoerd Lopik, advocaat (partner) bij De Roos en onderzoeker bij de Universiteit Leiden. Sjoerd nam de volle zaal met aanwezigen mee langs de recente ontwikkelingen binnen de Green Deal. Lopik herinnerde eraan dat de Europese Unie zich met de Europese Klimaatwet nog steeds heeft verbonden aan klimaatneutraliteit in 2050 en een emissiereductie van 55 procent in 2030 ten opzichte van 1990. Deze doelstellingen moeten worden bereikt met de EU Green Deal, een omvangrijk stelsel van wetgeving en beleidsinitiatieven.

Lopik zette in zijn opening uiteen hoe de EU Green Deal in de afgelopen jaren te maken kreeg met toenemende kritiek. Het rapport van Mario Draghi over het Europese concurrentievermogen zette de administratieve lasten voor ondernemingen nadrukkelijk op de agenda. Deels terecht, volgens Lopik; zo noemde hij dat een groot percentage van het MKB de regeldruk vanuit Europa als de grootste uitdaging voor diens onderneming zag. Onder invloed van onder meer het Draghi-rapport heeft de Europese Commissie verschillende onderdelen van de Green Deal in het afgelopen jaar versimpeld of uitgesteld.

De Omnibus-hervormingen die volgden op het Draghi-rapport leidden onder meer tot een beperking van de reikwijdte van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), het schrappen van de verplichting tot het opstellen van een klimaattransitieplan uit de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) en verder uitstel van de Ontbossingsverordening. Van slechts versimpeling bleek geen sprake te zijn, een aantal van de duurzaamheidswetten zijn ook vooral afgezwakt.

Door de verslaggeving over de bovenstaande 'versimpelingen' lijkt het misschien alsof er van de EU Green Deal weinig is overgebleven. Maar dat is niet geheel juist, ziet Lopik. Diverse belangrijke wetten zullen de komende periode juist in werking treden. Als voorbeelden noemde hij de Packaging and Packaging Waste Regulation (PPWR), die strengere eisen stelt aan verpakkingen, de Empowering Consumers for the Green Transition Directive (EmpCo), die duurzaamheidsclaims en keurmerken verder reguleert, en de Ontbossingsverordening (EUDR) die vanaf december 2026 van toepassing wordt.

De vraag die overblijft is er één die naar de toekomst is gericht. In 2026 zal de Europese wetgever besluiten of de Green Deal verder zal worden versimpeld, blijft zoals zij is, of wellicht zelf weer het ambitieuze '*man on the moon*'-project wordt dat het ooit was.

3. De Green Deal en de Transitie van Klimaatverplichtingen

De tweede spreker van de middag was Tim Bleeker, onderzoeker bij de Vrije Universiteit Amsterdam. Hij zoomde in op één van de meest besproken onderdelen van de Omnibuswijzigingen, het verdwijnen van de verplichting om op grond van de CSDDD een klimaattransitieplan op te stellen.

Bleeker wees erop dat de oorspronkelijke CSDDD uit twee pijlers bestond. Naast de bekende *duediligence*-verplichtingen, die bedrijven verplichtten onderzoek te doen naar milieuvervuiling en mensenrechtenschendingen in de waardeketen, bevatte de CSDDD een zelfstandige verplichting om bedrijfsstrategieën in lijn te brengen met het doel van maximaal 1,5 graad opwarming. Met de Omnibus I is deze bepaling inmiddels uit de CSDDD verdwenen. Dat betekent dat volgens Bleeker echter niet dat klimaattransitieplanning daarmee van het toneel is verdwenen.

Integendeel. Bleeker liet zien dat vergelijkbare verplichtingen nog op tal van andere plaatsen terugkeren. Ondernemingen moeten onder de CSRD verslag doen van hun plannen om hun bedrijfsmodel in overeenstemming te brengen met klimaatdoelstellingen. Ook in het emissiehandelssysteem,

1 Mr. L. (Lisette) van der Linde is advocaat bij De Roos Coöperatief U.A. en redactiesecretaris van dit tijdschrift.

de herziene Industrial Emissions Directive, financiële regelgeving en de nieuwe anti-greenwashingregels keren elementen van klimaattransitieplanning terug.

Daar komt volgens Bleeker bij dat ook het aansprakelijkheidsrecht een steeds belangrijkere rol speelt. In procedures zoals Milieudefensie/Shell en de lopende zaak tegen TotalEnergies in Frankrijk wordt de vraag opgeworpen welke verantwoordelijkheid ondernemingen hebben om hun activiteiten in lijn te brengen met klimaatdoelstellingen. Ook zonder expliciete wettelijke verplichting kunnen ondernemingen daardoor worden geconfronteerd met verwachtingen ten aanzien van hun klimaatbeleid.

De conclusie luidde dan ook dat klimaattransitieplanning weliswaar een expliciete juridische basis heeft verloren, maar in de praktijk een belangrijk instrument blijft voor ondernemingen die aan uiteenlopende duurzaamheidsverplichtingen willen voldoen.

4. De kansen voor bedrijven met de Green Deal, ook na de Omnibus

De derde spreker van het VMR Zomergesprek was Pieter de Kanter, legal counsel bij Tony's Chocolonely. De Kanter belichtte de Green Deal en de versimpelingen daarvan vanuit de bedrijfspraktijk. De Kanter stelde dat zijn onderneming groot voorstander was en blijft van duurzaamheidswetgeving. Voor Tony's waren de afzwakkingen van de CSRD, CSDDD en Ontbossingsverordening met het oog op lastenverlichting niet noodzakelijk.

Tegelijkertijd benadrukte hij dat bedrijven zich niet uitsluitend moeten richten op de onderdelen van wetgeving die zijn verdwenen of afgezwakt. Veel van de oorspronkelijke doelstellingen van de Green Deal blijven volgens hem ook zonder expliciete wettelijke verplichting relevant. De Green Deal bevat daarom nog altijd de groene kern die bedrijven richting verduurzaming kan sturen.

Bedrijven kunnen bovendien verder gaan dan wat juridisch strikt vereist is. De Kanter illustreerde dit aan de hand van de initiatieven van Tony's Chocolonely, waaronder lobbyactiviteiten, deelname aan internationale samenwerkingsverbanden zoals de EU Sustainable Supply Chains Coalition en eigen duurzaamheidsbeleid dat op onderdelen verder gaat dan de wettelijke vereisten. Volgens De Kanter kunnen ondernemingen ook elementen overnemen uit verplichtingen die inmiddels zijn geschrapt of afgezwakt.

Volgens De Kanter blijkt in de praktijk bovendien dat veel ondernemingen wel degelijk intrinsiek gemotiveerd zijn om verder te verduurzamen. Juist daarom vindt de Kanter het belangrijk dat bedrijven zich niet blindstaren op compliance, maar duurzaamheid integreren in hun bredere bedrijfsstrategie. Dat geldt voor ondernemingen zoals Tony's, waarbij duurzaamheid onderdeel van hun bestaansreden is, maar ook voor grotere ondernemingen die op dat gebied nog veel vooruitgang kunnen boeken.

Ook vanuit de bedrijfspraktijk werd daarmee het beeld bevestigd dat de Green Deal weliswaar is gewijzigd, maar niet van haar inhoud is ontdaan.

5. De rol van het toezicht op de duurzaamheidsverslaggeving

De laatste bijdrage kwam van Ton Meershoek van de Autoriteit Financiële Markten (AFM), die inging op het toezicht op duurzaamheidsverslaggeving.

Meershoek benadrukte dat de missie van de AFM is gericht op eerlijke en transparante financiële markten. Goede duurzaamheidsrapportages zijn volgens hem nodig om beleggers, consumenten en andere gebruikers van informatie in staat te stellen goed geïnformeerde beslissingen te nemen.

Meershoek nam ons mee in de toezichttaak van de AFM wat betreft de CSRD. Dat begon met een kritische noot aan de Nederlandse wetgever. Op de dag van het VMR Zomergesprek is deze namelijk precies twee jaar te laat met het implementeren van de CSRD.

Meershoek benadrukte het belang van het beginsel van dubbele materialiteit, dat in de CSRD centraal staat. Dit beginsel houdt in dat ondernemingen niet alleen moeten rapporteren over de invloed van duurzaamheidsvraagstukken op hun bedrijfsvoering, maar ook over hun eigen impact op mens en milieu. Volgens Meershoek bestaat binnen Europese toezichthoudende instanties inmiddels brede consensus over het belang van toezicht op beide onderdelen van de CSRD. In dat kader wees Meershoek ook op internationale richtlijnen en samenwerkingsverbanden als de *Guidelines on Enforcement of Financial Information* (GLEFI) en de Sustainability Reporting Working Group (SRGW).

Tot slot uitte Meershoek zijn zorgen over vrijwillige duurzaamheidsrapportages. Nu een groot deel van de ondernemingen buiten de reikwijdte van de CSRD is komen te vallen, ontstaat meer ruimte voor vrijwillige ESG-rapportages. Vrijwillig rapporteren op grond van de *Voluntary Sustainability Reporting Standard for SMEs* (VSME) wordt door de Europese wetgever ook sterk aangemoedigd. Maar die vrijheid om te rapporteren brengt volgens Meershoek ook risico's met zich mee, met name omdat ondernemingen geneigd kunnen zijn vooral positieve informatie te benadrukken en negatieve aspecten onderbelicht te laten. Juist daarom ziet hij een verhoogd risico op greenwashing bij vrijwillige duurzaamheidscommunicatie.

6. In gesprek met elkaar

Na de bijdragen van de sprekers was het tijd om met elkaar in gesprek te gaan. Daarbij was met name aandacht voor de

bredere vraag of de Green Deal daadwerkelijk leidt tot de gewenste verduurzaming.

Daarbij kwamen uiteenlopende thema's aan bod, mede aan de hand van stellingen. Onder andere kwam aan bod hoe de Green Deal weerspiegelt dat de transitie naar een klimaatneutrale samenleving een gedeelde verantwoordelijkheid van overheden, bedrijven en consumenten/burgers is. Zo bevat de Green Deal verplichtingen voor zowel overheden als grotere en kleine bedrijven, wordt de consument instrumenten in handen gegeven om duurzame keuzes te maken, en worden financiële instellingen verplicht om transparantie te verschaffen over hun investeringskeuzes.

Ook de gevolgen van voortdurende wijzigingen in duurzaamheidswetgeving kwamen uitgebreid aan bod. Zo werd gewezen op het ondemocratische proces waarmee de Omnibus-wijzigingen werden doorgevoerd, waarbij een aantal grote multinationale ondernemingen een belangrijke rol speelden. Dat schuurt des temeer omdat het versoepelingstraject oorspronkelijk bedoeld waren als lastenverlichting voor het MKB, terwijl het juist ook een aantal verplichtingen voor grote bedrijven zijn die uiteindelijk uit de duurzaamheidswetten zijn geschrapt.

Verschillende deelnemers hadden kritiek op het steeds wijzigende beleid van de EU. Zij wezen erop dat ondernemingen die vroegtijdig hebben geïnvesteerd in de implementatie van nieuwe regels soms worden geconfronteerd met uitstel of afzwakking van diezelfde verplichtingen. Dat kan ertoe leiden dat voorlopers relatief hogere kosten maken dan concurrenten die hebben afgewacht. Volgens verschillende aanwezigen vormt juist deze voortdurende onzekerheid een van de grootste uitdagingen voor ondernemingen.

Tot slot kwam de proportionaliteit van duurzaamheidsregelgeving uitgebreid aan bod. Daarbij spelen aan de ene zijde de administratieve lasten die gepaard gaan met uitgebreide rapportage- en documentatieverplichtingen, die met name voor kleine, reeds duurzame en niet-Europese bedrijven kunnen aanvoelen als een voornamelijk administratieve exercitie. Daartegenover stond de observatie dat veel van deze regelgeving juist is ontwikkeld naar aanleiding van ernstige maatschappelijke problemen, zoals ontbossing, mensenrechtenschendingen in mondiale waardeketens en klimaatverandering. Zo werd benoemd dat de discussie over lastenverlichting niet los mag worden gezien van de belangen die deze regelgeving beoogt te beschermen.

7. Conclusie

Hoewel de Green Deal de afgelopen jaren zichtbaar is gewijzigd, was de teneur van de bijeenkomst dat de groene kern daarvan nog altijd bestaat. Veel verplichtingen blijven bestaan, nieuwe regels treden in werking en klimaat- en duurzaamheidsdoelen blijven richtinggevend voor ondernemingen.

Tegelijkertijd lieten de discussies zien dat onzekerheid over toekomstige regelgeving, de positie van voorlopers en de verhouding tussen lasten en baten nog altijd onderwerp van debat zijn.
De komende jaren zal blijken of Europa kiest voor verdere deregulering of juist opnieuw de ambitie opzoekt die de Green Deal bij haar lancering kenmerkte. Juist die vraag maakte het VMR Zomergesprek tot een levendige discussie over de toekomst van het Europese duurzaamheidsrecht.